

**HUN
REN**

Energiatudományi
Kutatóközpont

HUN-REN
Magyar Kutatási Hálózat

HUN-REN Energiatudományi Kutatóközpont

Radonleányelemek bomlásából származó
sugárterhelés számítása a tüdőben

dr. Furi Péter
furi.peter@ek.hun-ren.hu

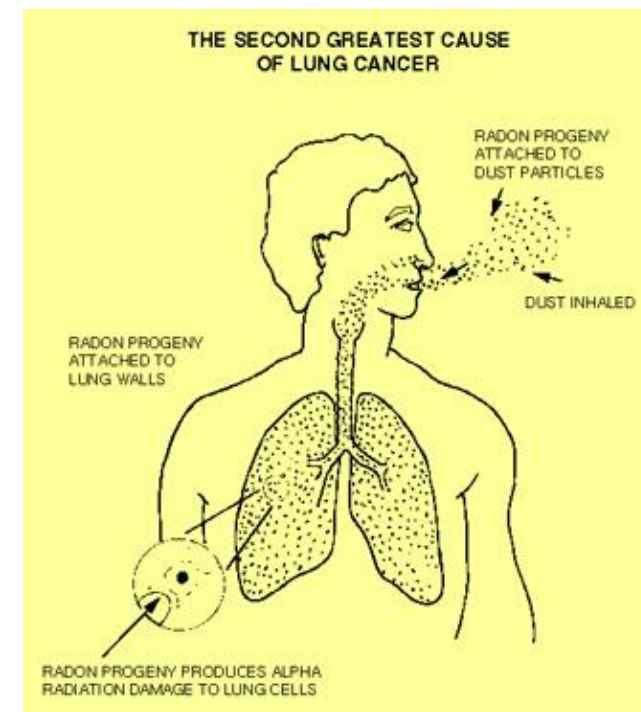
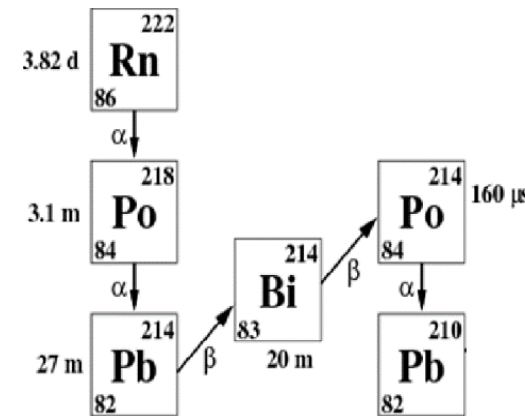
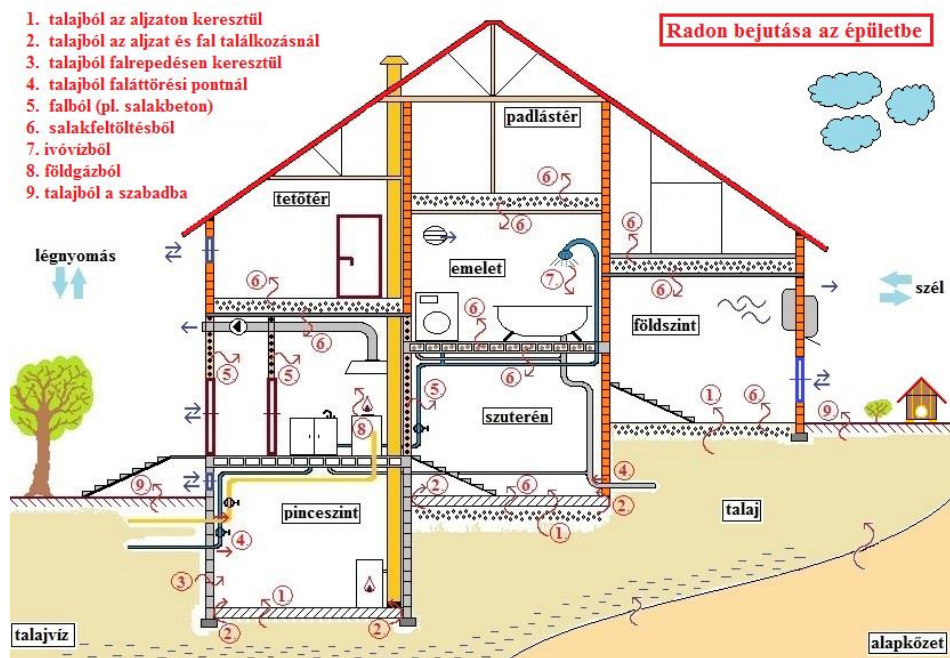

RadoNorm
Managing risks from radon and NORM

Kutatás. Innováció. Hatás.

- A radonleányelemek légúti kiülepedése és bomlása a **természetes eredetű sugárterhelés legfontosabb forrása és a tüdőrák második legfontosabb okozója.**
- A ^{218}Po , a ^{214}Pb és a ^{214}Bi nagy része környezeti aeroszolrészecskékhez tapadtan kerül a légutakba (94%-a a potenciális alfa-energia koncentrációnak). **A légutakban kiülepedve hosszú idejük van elbomlani!**
- **Sugárérzékeny sejtek az alfa-részecskék hatótávolságán belül**

- **Kitapadt** ($d=230\text{ nm}$ de 460 nm a higroszkopicitás miatt) és **ki nem tapadt** ($d=1\text{ nm}$) leányelemek

A légutak felépítése:

Felső légutak-bronchiális-acináris légutak

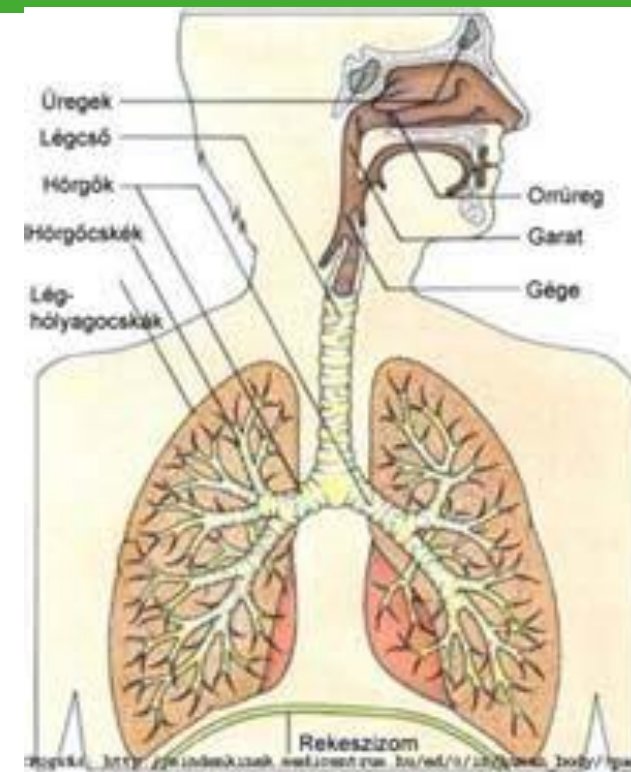
Bronchiális régión belül: BB (nagy bronchiális légutak gen.1-8), bb (kis bronchiális gen. 9-15) (ICRP 66)

Bifurkációk- egy anyaág, két leányág

Légúti generáció:

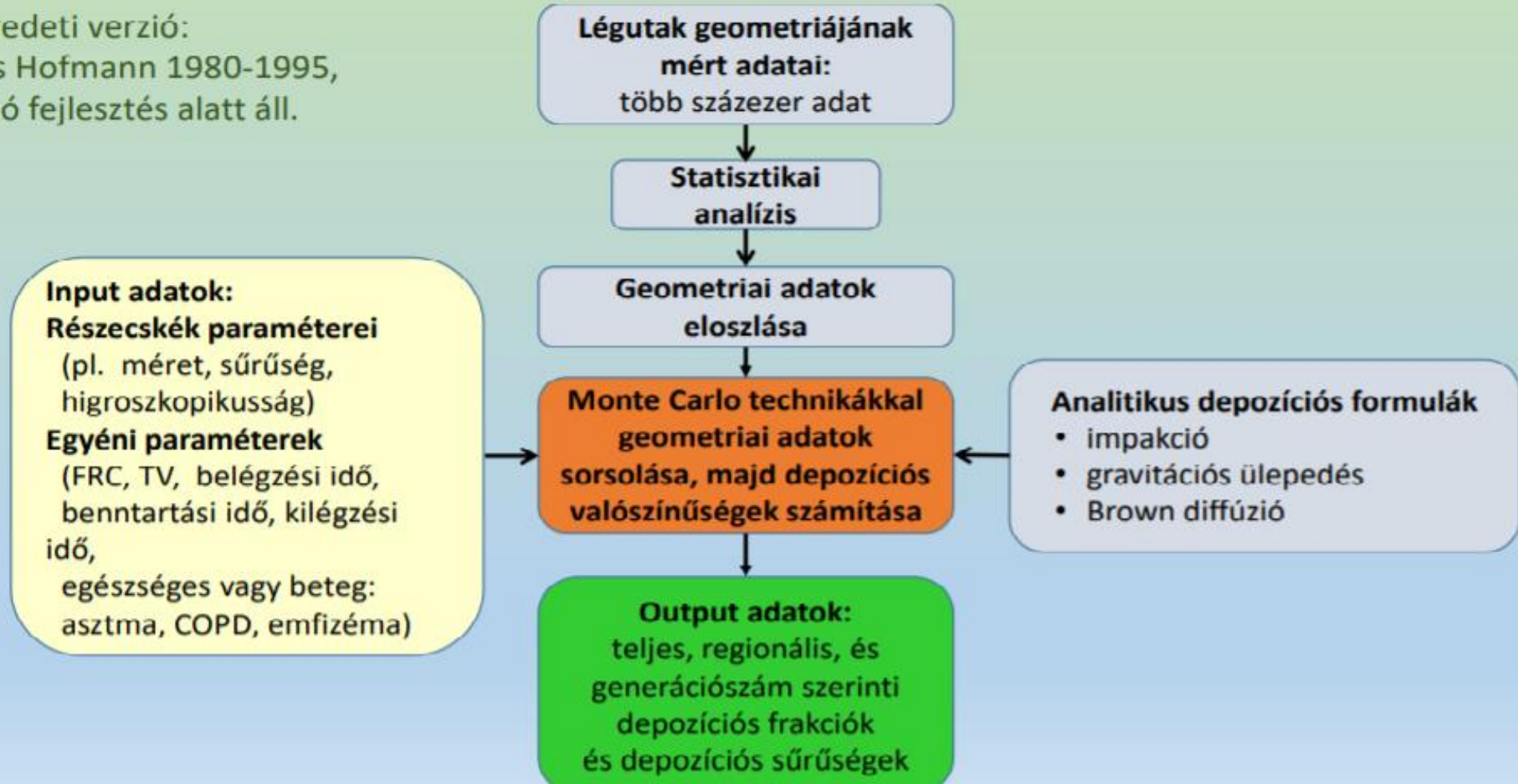
Adott bifurkációs szint- első a gége

- Légutak egyes részei **jelentős sugárterhelést kapnak**- jellemzően a nagy bronchiális légutak karina régiója
- Komplex struktúra: Rengeteg apró légút, nyáktisztulás
- Kiülepedés Mérése? Modellezés!
- **Sztochasztikus Tüdőmodell**- Belélegzett radonleányelemek légúti kiülepedésének számítása gyermekek és asztmás, COPD-s alanyokra is.

A Sztochasztikus Tüdőmodell felépítése

Eredeti verzió:
Koblinger és Hofmann 1980-1995,
de állandó fejlesztés alatt áll.

Kiülepedett részecskefrakció:

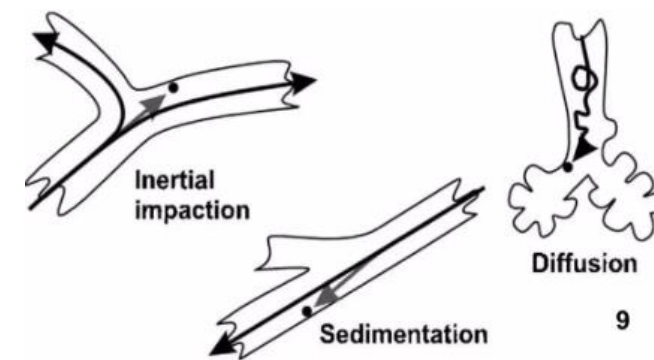
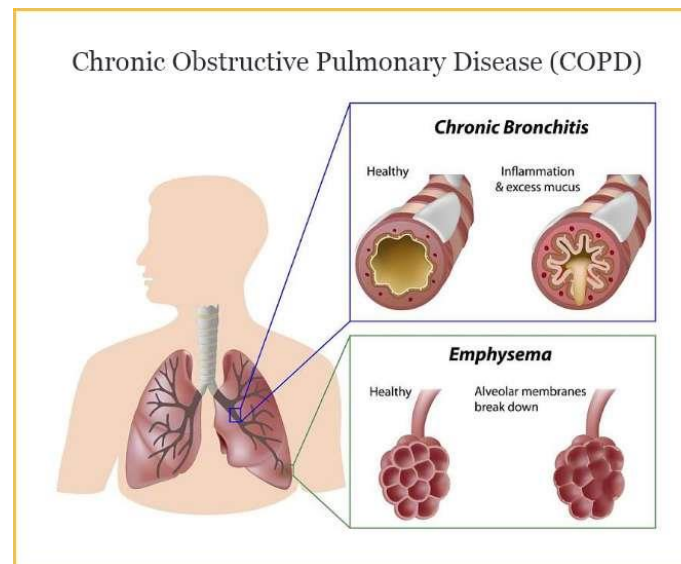
kiülepedett/belélegzett részecske darabszám

Ez függ a **légzési mintázattól** és a **légúti geometriától (csövek átmérője, hossza)** is.

- Modellezett egyének: Ülő felnőtt férfi, 5 éves gyerek, COPD-s egyén
- Légzési mintázat és a légúti geometria függ a **kortól és az egészségi állapottól is**
- **Gyermek**- kisebb belélegzési térfogat, gyorsabb légzés
- **COPD- Krónikus Obstruktív Tüdőbetegség** (bronchitisz+emfizéma)- összeszűkült légutak + kitágult alveolusok

Enyhe súlyosság volt modellezve- itt még nem kezd el zihálni a beteg. Súlyosabb esetben már a belélegzési térfogat és a légzési frekvencia is nagyobb COPD-re.

	Belélegzési térfogat (cm ³)	Belélegzési idő (s)	Belélegzett térfogat m ³ /óra
Ülő felnőtt férfi	750	2,5	0,54
5 éves gyerek	213	1,2	0,3195
COPD-s alany	625	2,5	0,45

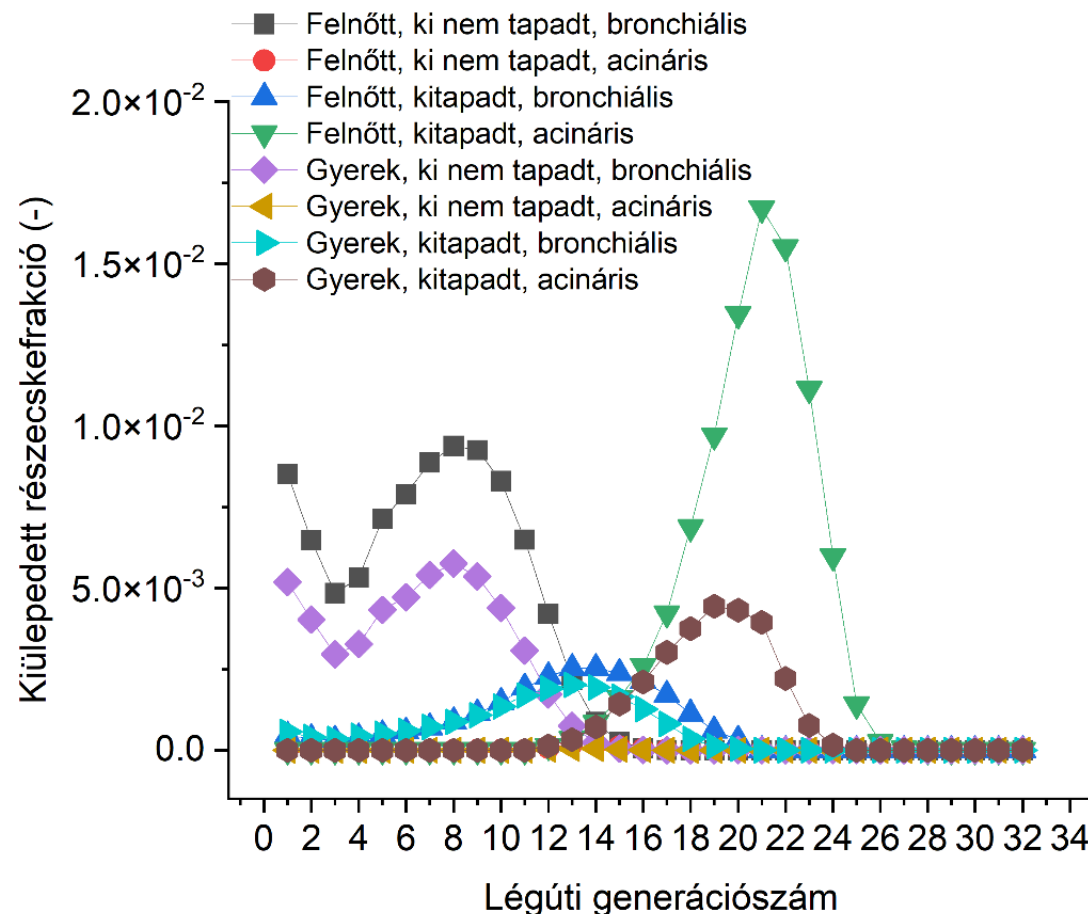
Ki nem tapadt leányelemek: Nagy felső légúti és BB kiülepedés- apró részecskék,- diffúzió hatása jelentős
Majdnem 100% légúti kiülepedés.

Kitapadt leányelemek: nagyobb részecskék- 60-80%-át kilélegezzük. Kis felső légúti és BB kiülepedés, jelentős bb és acináris kiülepedés.

Gyerek: legtöbbször kisebb kiülepedés, mint felnőttre- gyorsabb légzés okozza- kevesebb ideje van a diffúzióknak és a gravitációs ülepedésnek.

DE: kisebb légutak- Ez fokozza a diffúzió és a gravitáció hatását. **A BB-ben a kitapadt leányelemek bronchiális kiülepedése a gyermek esetén nagyobb.**

Felső légúti kiülepedés	Ki nem tapadt %	Kitapadt %
Felnőtt	90,7	4,9
Gyerek	94	5,85
COPD	91,8	5,15

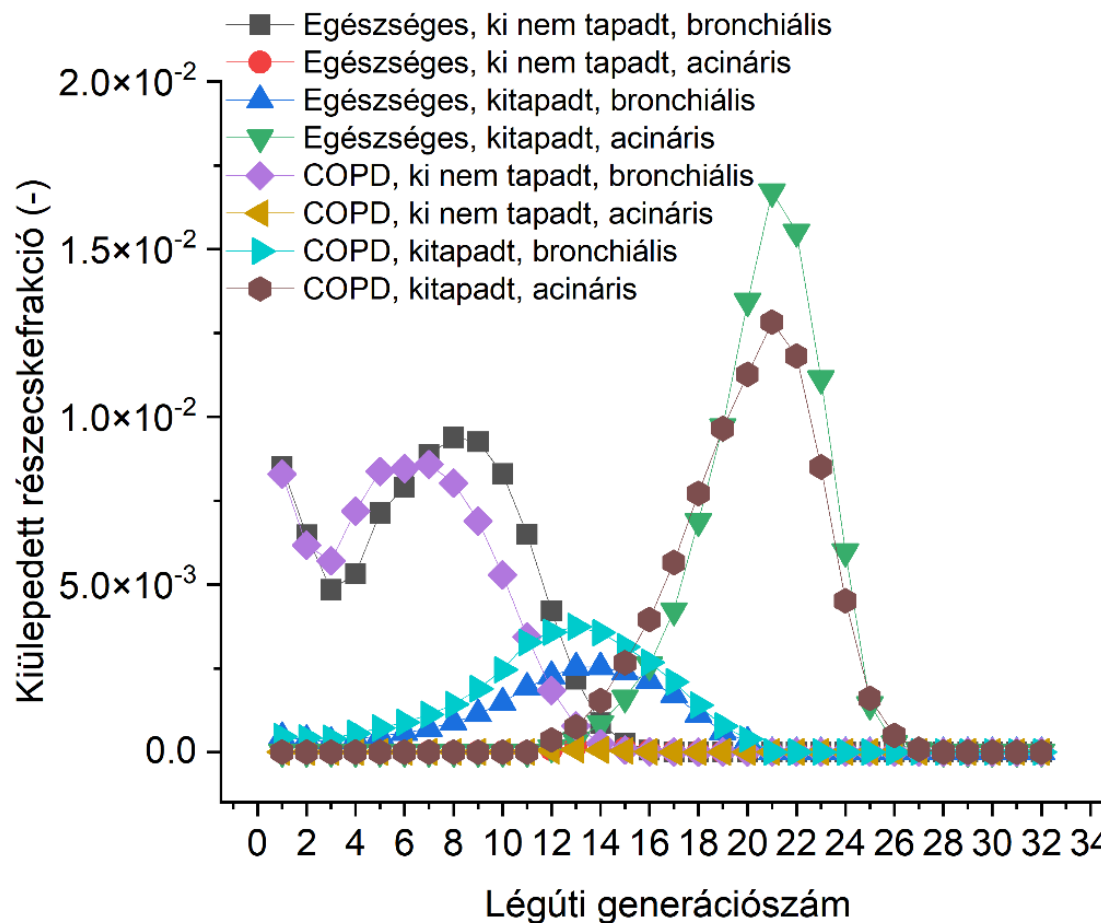

COPD (I-II. osztály): Legtöbbször nagyobb kiülepedés, mint egészségesnél-

összeszűkült légutak okozzák- segítik a diffúziót és a gravitációs ülepedést is.

DE: kisebb belégzési térfogat volt a modellezett esetben mint az egészségesnél- a belélegzett részecskék nem tudnak olyan mélyre menni a tüdőben- ez okozza a kisebb acináris kiülepedést.

Súlyosabb COPD esetén (III. osztály) nagyobb belégzési térfogattal már az acináris kiülepedés is nagyobb, mint egészségesre.

Elnyeltdózisok számítása a légúti hámréteg bazális és a kiválasztó sejtjeinek magjában:

Saját fejlesztésű Monte Carlo nyáktisztulási és radon-dozimetria modellekkel történt

Nyáktisztulás: ez határozza meg a bomlásra rendelkezésre álló időt.

Fontos változók: **1. Adott légútban elbomló ^{218}Po és ^{214}Po szám**

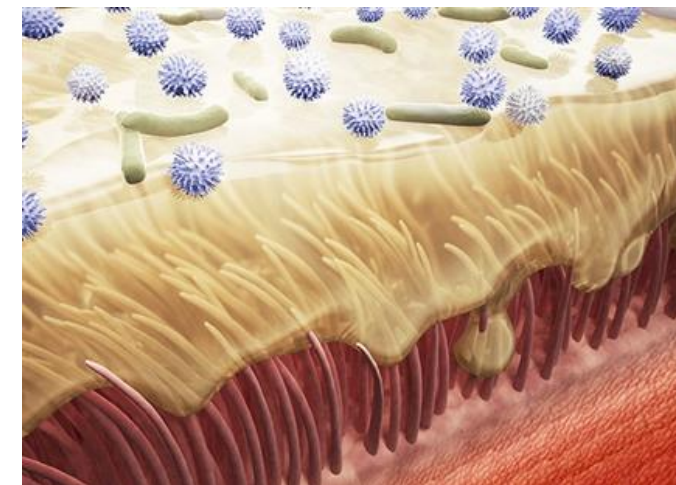
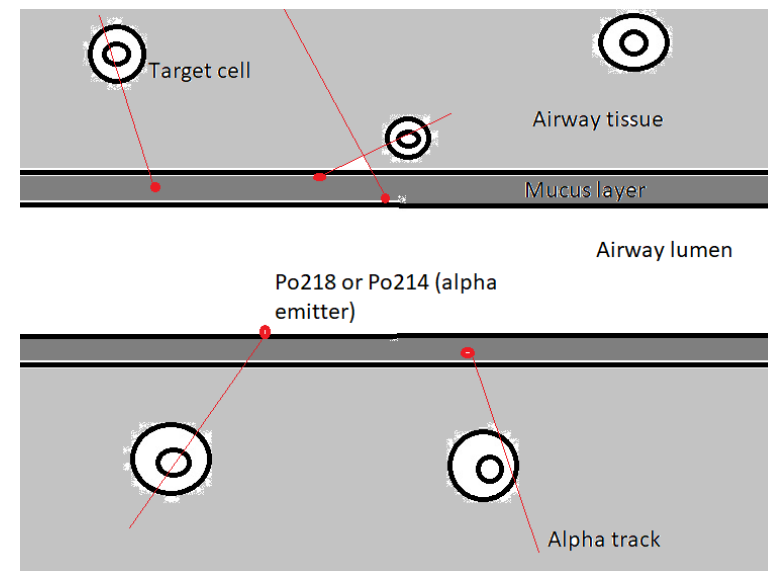
2. Célsejtek találati valószínűsége

3. A célsejtek magjában leadott energia mennyisége

Working Level Month (WLM)- régi mértékegység, de radon dozimetriánál gyakran ezt használják.

Uránbányákban dolgozó bányászokra- **nagyon magas radon aktivitáskoncentráció 3700 Bq/m^3 170 órán át.**

Lakások: Általában sokkal kisebb radonszintek (40 Bq/m^3), de hosszú ideig vagyunk kitéve ennek.

Az elnyeltdózisok maximuma a BB-ben van. Itt még kevés légút van, így nagy a bomlások száma egy légútban.

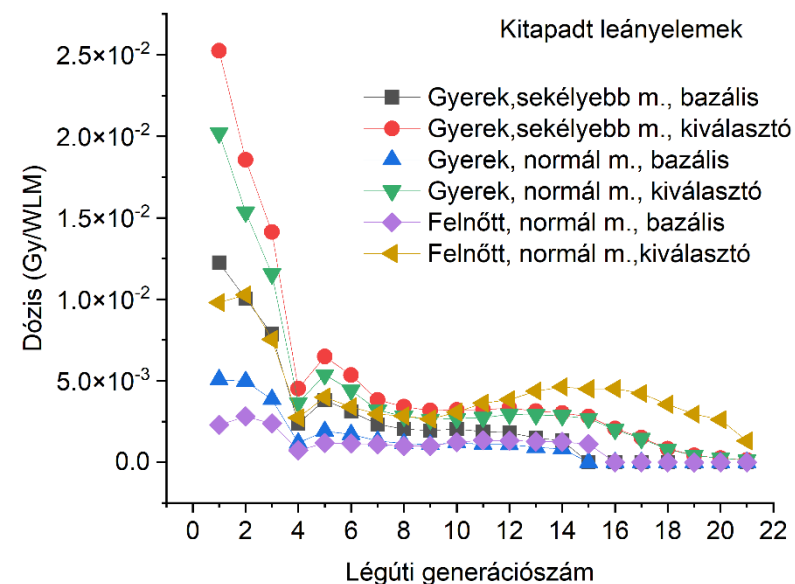
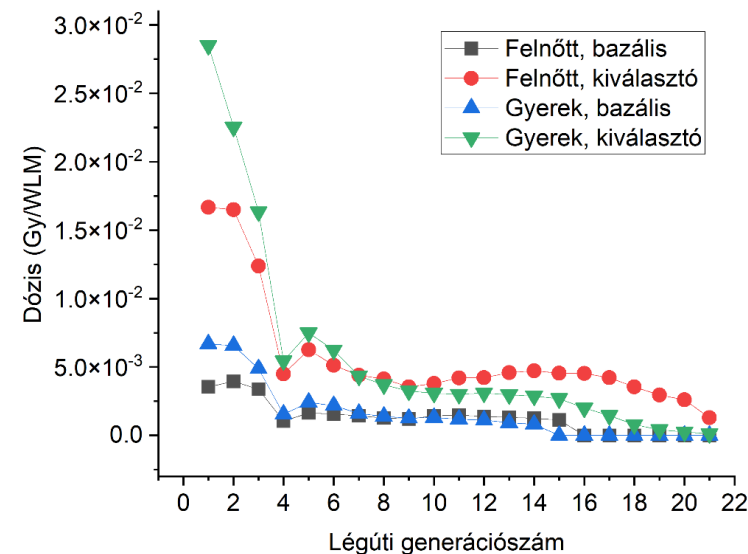
Gyerek- kisebb légutak, vékonyabb és lassabb nyákréteg
Kevesebb belélegzett (és kiülepedett) radonleányelem, mint felnőttre.

De: Kisebb légutak és a vékony nyákréteg növelik a találati valószínűséget és az egy átlagos találat során leadott energiát is.

BB: Nagyobb dózis gyerekre, mint felnőttre.- sokkal kisebb légutak

bb: Kisebb dózis gyerekre- ezt az okozza, hogy gyerekre kisebb a bb depozíció.

Célsejtek mélysége: A bazális és kiválasztó sejtek mélységeloszlása fontos!!!

COPD: Két ellentétes hatás: 1. összesűkült légutak növelik a dózist

2. Vastag nyákréteg

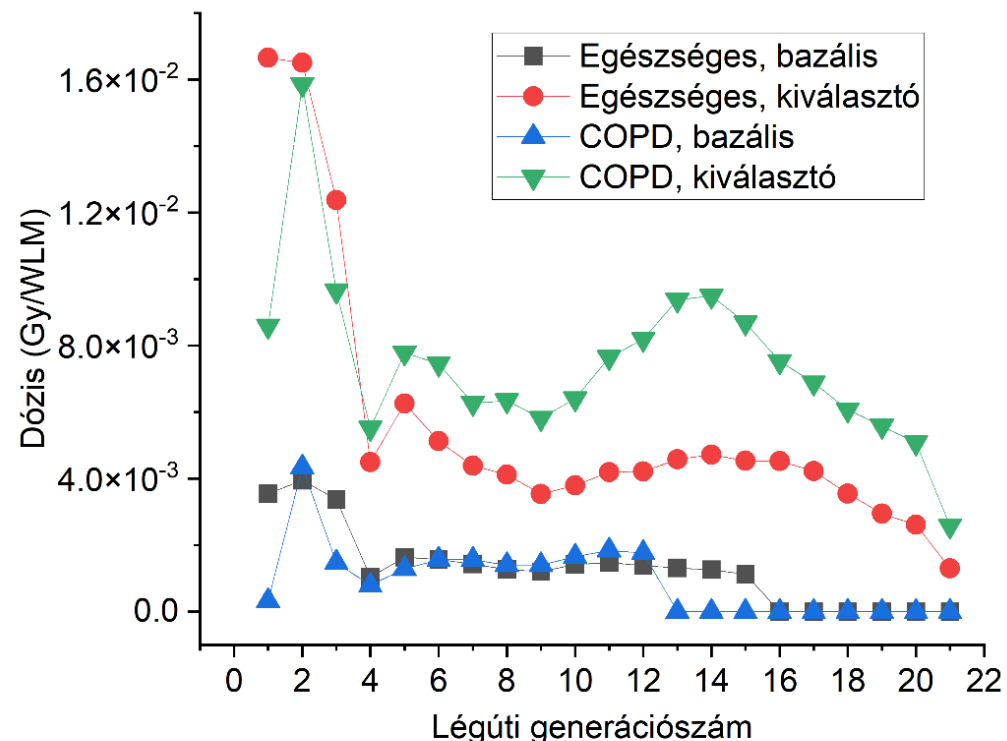
csökkenti a dózist

BB elején túl vastag a nyákréteg COPD-re- árnyékoló hatása van. Itt kisebb dózis COPD-re.

bb- összesűkült légutak hatása erősebb.- kisebb távolság a ^{218}Po , ^{214}Po és a célsejtek között.

A kis bronchiális légutakban sokkal nagyobb a dózis COPD-s esetben.

Súlyosabb COPD esetén, 40-60%-os összehúzódás esetén még nagyobb lehet a különbség az egészséges és a beteg alany légútjainak sugárterhelése között.

Összefoglalás

A **radonleányelemek** légúti kiülepedése és bomlása a tüdőrák második legfontosabb okozója.

A **Sztochasztikus Tüdőmodellel** kiszámítottuk a ki nem tapadt és a kitapadt radonleányelemek légúti kiülepedését. Következő lépésként egy saját fejlesztésű tisztulási + dozimetriai modellel szimuláltuk a bomlásuk okozta sugárterhelést.

5 éves gyerek, egészséges felnőtt és COPD-s alanyokat vizsgáltunk.

A **ki nem tapadt leányelemek (6%)** elsősorban a felső légutakban és a nagy bronchiális légutakban ülepednek ki. Majdnem 100% légúti kiülepedés.

A **kitapadt leányelemek (PAEC 94%-a)** nagy részét (~80%-ot) kilélegezzük. Amik kiülepednek eljutnak azonban a kis bronchusokig és az acináris légutakig is.

Légúti kiülepedés:

Gyermekek esetén a legtöbb esetben kisebb a kiülepedés (gyorsabb légzés), de a kitapadt leányelemek kiülepedése a nagy bronchiális légutakban nagyobb gyerekre (szűkebb légutak miatt).

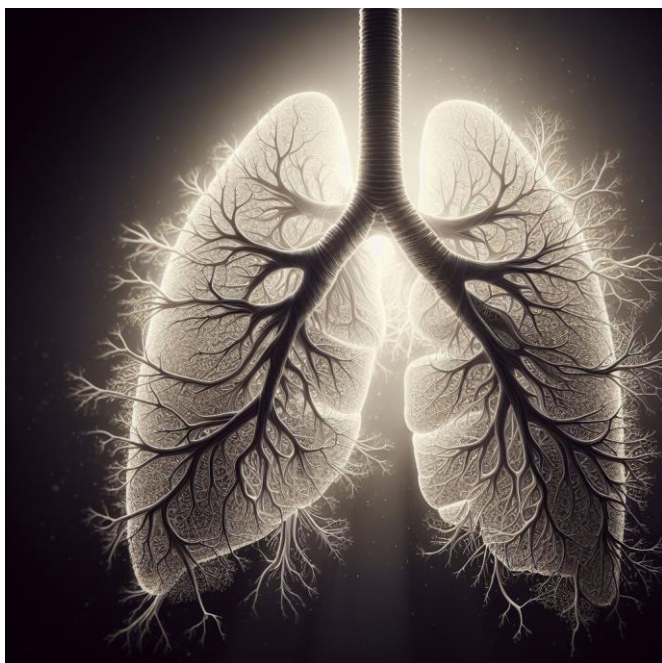
COPD-s alanyokra: A kiülepedés nagyobb szinte mindenhol a beteg alanyra. Kivétel a 20-24 acináris légúti generáció- ide a kisebb belégzési térfogat miatt kevesebb kitapadt leányelem jut.

Elnyeltdózisok:

Gyerek esetén a BB-ben nagyobb a sugárterhelés, mint egészséges ülő férfire. Ezt egyértelműen a kisebb légutak okozzák. **A bb-ben lévő kisebb dózisokat a kisebb belégzési térfogat okozza.**

COPD esetén a dózis nagyobb szinte mindenütt (kivétel az első néhány légút). Ezt az összeszűkült légutak okozzák (nagyobb kiülepedés+rövidebb alfa-részecske pályák).

Köszönöm a figyelmet!

Füri Péter
furi.peter@ek.hun-ren.hu

A tüdő, ahogy az AI látja

